Proces dialogu w celu poprawy bilansu wodnego krajobrazu w polsko-niemieckim regionie przygranicznym

III polsko-niemieckie warsztaty „Planowanie przestrzenne o znaczeniu regionalnym w zlewni Dolnej Odry – transgraniczne potrzeby koordynacyjne i potencjał współpracy”

Termin: 20 stycznia 2026 r. w godz. 12:30–17:00
Miejsce: Książnica Pomorska, ul. Podgórna 15/16 w Szczecinie

Zdjęcie: © Grzegorz Załoga

Na zlecenie Regionalnej Wspólnoty Planistycznej Uckermark Barnim opracowane przez:

INFRASTRUKTUR & UMWELT
Professor Böhm und Partner

MORO

Regionale Planungsgemeinschaft Uckermark-Barnim

Kontekst i cel

Regionalna Wspólnota Planistyczna Uckermark-Barnim, przy wsparciu Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, w ramach modelowego przedsięwzięcia ładu przestrzennego „Transgraniczna synergia gospodarki przestrzennej i wodnej w dorzeczu Odry" prowadzi proces dialogu w celu poprawy bilansu wodnego krajobrazu w polsko-niemieckim regionie przygranicznym.

W tym kontekście 20 stycznia 2026 r. w Książnicy Pomorskiej w Szczecinie odbyły się trzecie i ostatnie polsko-niemieckie warsztaty poświęcone **tematowi „Planowanie przestrzenne o znaczeniu regionalnym w zlewni Dolnej Odry – transgraniczne potrzeby koordynacyjne i potencjał współpracy**".

Celem trzeciego warsztatu było zidentyfikowanie potrzeb w zakresie transgranicznej koordynacji planowania przestrzennego, które ma wpływ na retencję krajobrazową i prewencyjną ochronę przeciwpowodziową w zlewni Dolnej Odry. Ponadto omówiono, w jaki sposób potrzeby te można zaspokoić poprzez istniejące struktury współpracy transgranicznej.

W tym celu zebrało się 25 ekspertów[1] z dziedziny planowania przestrzennego, gospodarki wodnej i ochrony przyrody oraz pokrewnych dziedzin. Potrzeby w zakresie współpracy transgranicznej oraz potencjał współpracy zostały omówione na podstawie dwóch konkretnych projektów: wdrożenia koncepcji regulacji cieku Odry Granicznej oraz poprawy retencji wody w transgranicznej zlewni Puszczy Wkrzańskiej/Ueckermünder Heide. Wymiana informacji została uzupełniona o rolę ponownego wykorzystania / recyklingu ścieków i wody w stabilizacji retencji krajobrazowej.

[1] Wszystkie określenia dotyczące osób zawarte w niniejszym raporcie odnoszą się w równym stopniu do wszystkich płci.

Dokumentacja wyników

Powitanie i wprowadzenie

Zdjęcie: © Regionalna Wspólnota Planistyczna Uckermark-Barnim

Po powitaniu uczestników **Theresa Schiller**, kierownik projektu w Regionalnej Wspólnocie Planistycznej Uckermark-Barnim, oraz **Sven Friedrich**, INFRASTRUKTUR & UMWELT Professor Böhm und Partner, wprowadzili uczestników w trzeci polsko-niemiecki warsztat i dokładniej wyjaśnili jego cele i przebieg. W oparciu o dwa pierwsze warsztaty, które koncentrowały się na strukturze i instrumentach planowania gospodarki wodnej w Polsce i Niemczech oraz wyzwaniach związanych z poprawieniem retencji krajobrazowej z różnych perspektyw użytkowania, podczas trzeciego warsztatu należało zidentyfikować i omówić potrzeby w zakresie koordynacji transgranicznej oraz w jakim stopniu potrzeby te są już zaspokajane przez istniejące struktury i gremia współpracy transgranicznej (prezentacja→).

Ponadto przedstawiono perspektywy dalszego przebiegu trwającego do lipca 2027 r. Projektu modelowego „Proces dialogu w celu poprawy bilansu wodnego krajobrazu w polsko-niemieckim regionie przygranicznym”: latem 2026 r. zorganizowana zostanie wycieczka, aby wspólnie obejrzeć dobre przykłady wdrożonych działań. Na wiosnę 2027 r. planowana jest polsko-niemiecka konferencja podsumowująca projekt. Ponadto w regionie Uckermark-Barnim odbędą się kolejne rozmowy fachowe na ten temat z odpowiednimi podmiotami lokalnymi (głównie gminami i właścicielami/użytkownikami gruntów).

Następnie wszyscy uczestnicy krótko się przedstawili (patrz lista uczestników w załączniku).

Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizja 2050

Leszek Jastrzębski, dyrektor Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego © Julita Miłosz-Augustowska

Leszek Jastrzębski, dyrektor Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, przedstawił aktualizację Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizję 2050 (WKP 2050). Koncepcja ta zostanie opracowana do końca 2026 r. przez grupę roboczą Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej (→ prezentacja).

Aktualizacja uwzględnia zmieniające się wyzwania w obszarach klimatu, bezpieczeństwa i współpracy, zobowiązania wynikające z dokumentów rządowych oraz nowe ramy strategiczne i finansowe UE. Powstaje kompaktowy, nieformalny dokument strategiczny obejmujący sześć obszarów działania:

(1) Wykorzystanie zalet policentrycznej struktury osadniczej
(2) Zapewnienie zrównoważonej mobilności
(3) Inwestowanie w ludzi
(4) Energia dla bezpieczeństwa i trwałego rozwoju
(5) Środowisko i klimat w równowadze
(6) Wykorzystanie potencjału Morza Bałtyckiego w jego pełnej różnorodności dla obszaru powiązań

Nowością jest większy nacisk na bezpieczeństwo energetyczne oraz szósty obszar działania. Obszar działania „Środowisko i klimat w równowadze” został sformułowany w sposób znacznie bardziej konkretny i zawiera sformułowane cele dotyczące odpowiedzialnego zarządzania zasobami wodnymi i ochrony wód gruntowych w celu zapobiegania zanie-

czyszczeniom, wzmocnienia zielono-niebieskiej infrastruktury oraz zachowania siedlisk i gatunków.

Podkreślono, że Wspólna Koncepcja Przyszłości jest nieformalną wizją, która ma służyć wspólnemu zrozumieniu celów rozwojowych dla obszaru powiązań.

W sierpniu/wrześniu 2026 r. planowane są publiczne konsultacje internetowe dotyczące projektu WKP 2050. Informacje na ten temat zostaną opublikowane na Polsko-niemieckim portalu gospodarki przestrzennej.

Potrzeby w zakresie koordynacji działań w kontekście poprawy gospodarki wodnej krajobrazu w transgranicznej zlewni Puszczy Wkrzańskiej / Ueckermünder Heide

Na początku **Artur Furdyna**, prezes Towarzystwa Przyjaciół Rzek Iny i Gowienicy (TPRIiG), przedstawił sytuację wyjściową i potrzebę podjęcia działań w zakresie poprawy retencji krajobrazowej na terenie Puszczy Wkrzańskiej (→ prezentacja).

Artur Furdyna, przewodniczący Towarzystwa Przyjaciół Rzek Iny i Gowienicy (TPRIiG) © Theresa Schiller

W wyniku melioracji i intensywnej eksploatacji, zwłaszcza rolniczej, retencja krajobrazowa w zlewniach rzek i jezior na Puszczy Wkrzańskiej uległa częściowo znacznemu pogorszeniu. Liczne budowle regulacyjne nie są już sprawne i utrudniają poprawę retencji wody w krajobrazie.

Po stronie polskiej w Puszczy Wkrzańskiej dotyczy to w szczególności jeziora Stolsko (Schlosssee) oraz rzeki Myśliborka (Mützelburger Beeke) i Gunica.

Kwestia zrównoważonego bilansu wodnego musi być znacznie bardziej uwzględniona na poziomie zlewni. Brakuje jednak kompleksowych i wystarczająco dokładnych danych. Ponadto należy znacznie bardziej regulować pobór wody.

Plany gospodarowania zgodnie z ramową dyrektywą wodną, plany zwalczania skutków suszy, ale także plany utrzymania wód stanowią ważne plany branżowe, w których można by w większym stopniu uwzględnić te aspekty. W ramach projektu modelowego MORO **„Przywrócenie równowagi wodnej w krajobrazie Puszczy Wkrzańskiej na przykładzie miejscowości Rothenklempenow (niemiecki skrót: WiWaLa – Uckermünder Heide)”** realizowanego przez Rewilding Oder Delta e.V. obecnie opracowywana jest ekspertyza hydrologiczna dotycząca wykonalności działań na rzecz poprawy retencji wody w wybranych zlewniach w polskiej części Puszczy Wkrzańskiej (gminy Police, Dobra Szczecińska i Nowe Warpno). Wyniki są spodziewane w drugiej połowie roku 2026.

W trakcie późniejszej dyskusji stwierdzono, że zgodnie z polskim Prawem wodnym nie ma możliwości wprowadzenia bardziej rygorystycznych ograniczeń. Na przykład studnie o głębokości do 30 m nie podlegają obowiązkowi zgłoszenia. Wiadomo jednak, że pobory te stanowią znaczną część całkowitych poborów.

W nawiązaniu do tego **Nancy Wolf**, referentka ds. ekosystemów słodkowodnych w stowarzyszeniu Rewilding Oder Delta e.V., przedstawiła na przykładzie jeziora Stolsko i rzeki Myśliborka istniejącą potrzebę wymiany informacji i koordynacji działań między podmiotami polskimi i niemieckimi (→ prezentacja).

Nancy Wolf, referentka ds. ekosystemów słodkowodnych w stowarzyszeniu Rewilding Oder Delta e.V.
© Theresa Schiller

W obu przykładach przepisy europejskie i wynikające z nich przepisy krajowe lub regionalne, a także konkretne potrzeby społeczności lokalnych zmierzają w podobnym kierunku. Jednak osoby zainteresowane na miejscu często nie są tego świadome ze względu na

często abstrakcyjne sformułowania tych przepisów. Pomocne mogłyby być tutaj lepsze lub bardziej przydatne w codziennym życiu tłumaczenia.

Na podstawie przykładów można zasadniczo zidentyfikować dwie różne konfiguracje przypadków: A) obszar jest objęty działaniami w sąsiednim kraju lub B) oba kraje są bezpośrednio zaangażowane, ponieważ działania są zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie granicy.

W przypadku jeziora **Stolsko** (konfiguracja A) poziom wody i jej dostępność w zachodniej, niemieckiej części zlewni zależą od poziomu wody w jeziorze. Przy wysokim poziomie wody obszar ten jest zasilany wodą z jeziora, natomiast przy niskim poziomie wody w jeziorze obszar ten jest odwadniany w kierunku jeziora. Poziom wody w jeziorze zależy z kolei w znacznym stopniu od zarządzania jego odpływami – w tym przypadku Gunicy po stronie polskiej. W celu ustabilizowania bilansu wodnego krajobrazu po stronie niemieckiej konieczne są zatem działania w szczególności w polskim zlewni. Wymaga to intensywnej współpracy z zainteresowanymi gminami, organami i odpowiednimi użytkownikami gruntów w Polsce. Ponadto potrzebne są liczne informacje specjalistyczne. W ramach projektu modelowego *WiWaLa – Ueckermünder Heide* współpraca partnerów projektu Towarzystwa Przyjaciół Rzek Ina i Gowienica (polskiego) i Rewilding Oder Delta e.V. (niemieckiego) umożliwia i ułatwia niezbędne uzgodnienia między podmiotami polskimi i niemieckimi oraz pozyskiwanie informacji.

W przypadku **Myśliborki** (konfiguracja przypadku B) konieczne są działania renaturyzacyjne w celu poprawy stanu ekologicznego i chemicznego. Ponieważ rzeka biegnie wzdłuż granicy państwowej, kompetencje są niejasne i istnieje duża potrzeba uzgodnień dotyczących strategicznych celów i priorytetów rozwoju. W szczególności brakuje danych dotyczących planowanych / już zrealizowanych działań.

Wniosek

Puszcza Wkrzańska to transgraniczny obszar krajobrazowy, którego wody po obu stronach zostały poważnie dotknięte melioracją w ostatnim stuleciu i intensywną eksploatacją rolniczą.

W obecnych warunkach postępujących zmian klimatycznych i ze względu na rosnącą presję użytkowania, zarówno ze strony intensywnego rolnictwa, jak i rozwoju osadnictwa w okolicach metropolii szczecińskiej, nie udaje się ustabilizować bilansu wodnego.

Jednocześnie gminy, administracja ds. środowiska i stowarzyszenia ekologiczne dążą do stabilizacji bilansu wodnego krajobrazu. Wynika to z różnych powodów, np. z ramowej dyrektywy wodnej UE, krajowej strategii wodnej (Niemcy), zapotrzebowania na wodę pitną lub chęci zachowania zbiorników wodnych dla rekreacji i wypoczynku.

Działania niezbędne do poprawy retencji krajobrazowej oraz utrzymania lub poprawy stanu ekologicznego i chemicznego wód wymagają ścisłej współpracy między niemieckimi i polskimi podmiotami: właściwymi organami, gminami i użytkownikami gruntów.

W tym celu należy zebrać dane i informacje dotyczące planowanych działań oraz, w idealnym przypadku, uzgodnić wspólny, transgraniczny program działań. W ramach projektu modelowego *WiWaLa – Ueckermünder Heide* obecnie przeprowadzane są skoordynowane badania i analizy w polskiej i niemieckiej części obszaru. Aby działania zakończyły się sukcesem, niezbędne jest zaangażowanie dalszych podmiotów na szczeblu gminnym (gminy), regionalnym (administracja krajowa) oraz krajowym (polska administracja gospodarki wodnej i ochrony środowiska).

Potrzeby koordynacyjne w kontekście wdrażania polsko-niemieckiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na pograniczu Polsko-Niemieckim

Michał Durka, dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie (RZGW) © Sven Friedrich

Michał Durka, dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie (RZGW), wyjaśnił stan realizacji polsko-niemieckiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na obszarze przygranicznym Polsko-Niemieckim po stronie polskiej (→ prezentacja). Podstawą do tego są ustalenia zawarte w umowie oraz koncepcja regulacji Odry granicznej. Zgodnie z nimi poziom wody powinien wynosić co najmniej 1,80 m z prawdopodobieństwem co najmniej 80% między ujściem Nysy Łużyckiej a ujściem Warty oraz z prawdopodobieństwem 90% między ujściem Warty a ujściem Odry do Zalewu Szczecińskiego. Odpowiada to klasie żeglugi III i umożliwia stosowanie lodołamaczy.

Opierające się na tym działania budowlane są realizowane na Odrze już od ponad 10 lat i są częściowo zakończone, np. pogłębienie Skośnicy (Przekopu Klucz-Ustowo) oraz odcinki ukończone w pierwszym etapie. W pierwszej kolejności naprawiane lub odnawiane są falochrony.

Drugi etap ma zostać zrealizowany w latach 2024–2029. Dotyczy to m.in. południowej części Parku Narodowego Doliny Dolnej Odry oraz Cedyńskiego Parku Krajobrazowego. W miarę możliwości prace budowlane mają być połączone z działaniami renaturyzacyjnymi, np. poprzez przywrócenie starorzeczy, budowę konstrukcji równoległych lub działania kompensacyjne, takie jak pływające miejsca lęgowe. Po uchyleniu w zeszłym roku przez warszawski sąd administracyjny decyzji w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, dyrekcja ds. środowiska musi najpierw ponownie zbadać nieszkodliwość dla środowiska.

Astrid Ewe z Urzędu ds. Dróg Wodnych i Żeglugi Odra-Hawela (WSA) uzupełniła wypowiedź dyrektora Durki na temat realizacji polsko-niemieckiej umowy po stronie niemieckiej (→ prezentacja). Zwróciła uwagę, że Odra graniczna na długich odcinkach jest

regulowana przez falochrony, które mają średnio ponad 100 lat. Od zakończenia II wojny światowej do zjednoczenia Niemiec Polska i NRD utrzymywały rzekę zgodnie z własnymi koncepcjami, bez znacznych wspólnych uzgodnień. Po 1990 r. po stronie niemieckiej przeprowadzono przede wszystkim prace remontowe. W latach 2010–2014 opracowano wspólną koncepcję regulacji vieku Odry granicznej. Jako przykład przedstawiono działania remontowe z zachowaniem cennych struktur ekologicznych w pierwszym odcinku projektowania w Reitwein przy pomocy konstrukcji równoległej zamiast falochronów.

Astrid Ewe z Urzędu Dróg Wodnych i Żeglugi Odra-Hawela (WSA). © Regine Weigelt-Kirchner

Obecnie Federalny Instytut Inżynierii Wodnej i Badań Dróg Wodnych (Bundesanstallt für Wasserbau, BAW) opracowuje nowy model hydrologiczny, aby móc lepiej ocenić skutki planowanych działań, zwłaszcza w odniesieniu do wysokich i niskich stanów wody. Ponadto trwa badanie dotyczące wpływu zmian klimatycznych na Odrę, zwłaszcza w odniesieniu do ochrony przeciwpowodziowej, w ramach którego Federalny Instytut Hydrologii opracowuje model gospodarki wodnej dla Odry. Od 2001 r. WSA jest odpowiedzialny za wdrożenie ramowej dyrektywy wodnej. Daje to swobodę działania, pozwalającą na lepsze uwzględnienie aspektów ochrony przyrody i wód przy wdrażaniu działań inwestycyjnych, pomimo często wyższych kosztów na pierwszy rzut oka.

Następnie **dr Jana Chmieleski**, zastępca dyrektora Parku Narodowego Doliny Dolnej Odry, przedstawiła skutki i zagrożenia związane z koncepcją regulacji Odry granicznej z punktu widzenia administracji parku narodowego (→ prezentacja).

Założony w 1995 r. Park Narodowy Dolina Dolnej Odry o powierzchni 10 500 ha jest jedynym parkiem narodowym w Niemczech położonym na terenach zalewowych i obejmuje ostatnią w dolnym biegu rzeki naturalną dolinę rzeczną w Europie Środkowej.

Dr Chmieleski podkreśliła znaczenie Odry dla ochrony przyrody i gatunków, zjawiska powodziowego i systemu polderów w parku narodowym, a także wrażliwych stref przybrzeżnych jako siedlisk. Wskazała na istotną rolę korytarza rzecznego jako sieci

biotopów na prawie nieprzerwanie wyznaczone obszary chronione wzdłuż całego biegu Odry (31 obszarów FFH i 17 obszarów ochrony ptaków na około 500 000 ha) ze względu bardzo dużej różnorodności gatunkowej. Naturalne łęgi rzeczne i strefy przybrzeżne w parku narodowym pełnią ważne funkcje ekosystemowe, takie jak naturalna ochrona przeciwpowodziowa i filtrowanie substancji odżywczych i zanieczyszczeń. Dwie trzecie powierzchni parku narodowego jest bezpośrednio zależne od Odry. Dzięki polderom przeciwpowodziowym, które są otwierane zimą i zamykane latem, dąży się do jak najbardziej naturalnego zarządzania wodą na terenach zalewowych, aby utrzymać wysoki poziom wody tak długo, jak to możliwe, i w ten sposób wspierać zagrożone siedliska wzdłuż cieków wodnych i terenów zalewowych.

Dr Jana Chmieleski, zastępczyni dyrektora Parku Narodowego Dolina Dolnej Odry. © Theresa Schiller

Drugi etap prac modernizacyjnych na Odrze między kilometrem 668 a 683, czyli rozbudowa falochronów na polskim brzegu, budzi niepokój zarządu parku narodowego. Po stronie niemieckiej zarząd parku narodowego i WSA wspólnie starają się wykorzystać potencjał ekologicznej waloryzacji działań w ramach koncepcji regulacji przepływu wody. Obejmuje to usunięcie konstrukcji pokrywających, rozbiórkę falochronów, zastosowanie innych typów falochronów, połączenie ramion bocznych oraz stabilizację brzegów w sposób zbliżony do naturalnego.

Na zakończenie dr Jana Chmieleski zwróciła uwagę na XV Warsztaty Ekologii Łęgów, które odbędą się w dniach 25-27 marca 2026 r. w Szczecinie, na które serdecznie zaprosiła wszystkich obecnych.

Podsumowanie

Transgraniczne skutki wdrożenia polsko-niemieckiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na przygraniczu polsko-niemieckim są widoczne w badanym obszarze, zwłaszcza w związku z realizacją drugiego etapu planowania po stronie polskiej między 668 a 683 kilometrem rzeki.

Obecnie nie można w pełni oszacować skutków prac rozbudowy dla poziomu wody, zwłaszcza podczas wysokiego i niskiego stanu wody, co dodatkowo utrudnia nakładanie się skutków zmian klimatycznych. Modelowanie, które ma zostać przeprowadzone przez stronę polską i niemiecką przed planowaniem działań, ma pomóc w określeniu tych skutków. Ponadto, zgodnie z zobowiązaniem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie, należy przeprowadzić dokładne monitorowanie zmian poziomu wody w krajobrazie po obu stronach Odry. Zasadniczo istnieje gotowość do planowania i wdrażania działań w taki sposób, aby w miarę możliwości uwzględnić kwestie związane z ochroną przyrody, o ile możliwe jest osiągnięcie celów określonych w koncepcji regulacji przepływu wody.

W tym celu konieczna jest ścisła współpraca między administracją dróg wodnych po stronie polskiej i niemieckiej a Parkiem Narodowym Dolina Dolnej Odry oraz Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego.

Inne potrzeby w zakresie koordynacji zidentyfikowane podczas warsztatów

Kolejną kwestią poruszoną podczas warsztatów była kwestia ponownego wykorzystania wody, tj. wykorzystania ścieków komunalnych do stabilizacji bilansu wodnego krajobrazu. Zamiast odprowadzać ścieki do odbiornika, należy je ponownie wykorzystać np. do nawadniania gruntów rolnych. Poruszono również kwestię możliwości zdecentralizowanego usuwania ścieków, np. poprzez oczyszczalnie roślinne.

W tym kontekście należy zauważyć, że ponowne wykorzystanie ścieków wiąże się z pewnym ryzykiem. Z tego powodu UE przyjęła w 2020 r. rozporządzenie (UE) 2020/741 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 2020 r. w sprawie minimalnych wymogów dotyczących ponownego wykorzystania wody. Federalna Agencja Ochrony Środowiska (UBA) zaleca, aby oprócz ponownego wykorzystania wody w szczególności wykorzystywać możliwości oszczędnego zużycia wody i wzmacniać retencję wody na powierzchni. W 2022 r. grupa robocza ad hoc federalno-krajowej grupy roboczej ds. wody (LAWA) przedstawiła konferencji ministrów środowiska raport na ten temat. Zawiera on propozycje rozwiązań / regulacji dotyczących najważniejszych kwestii związanych ze stosowaniem i wdrażaniem rozporządzenia UE.

W przypadku planowania znacznego ponownego wykorzystania wody istnieje potrzeba uzgodnienia w przypadku transgranicznych warstw wodonośnych, np. w odniesieniu do ochrony zasobów wody pitnej.

Istniejące i pożądane transgraniczne organy koordynacyjne i fora dialogu: identyfikacja i dyskusja

Sven Friedrich przedstawił przegląd polsko-niemieckich gremiów, które zasadniczo mogłyby zajmować się kwestiami retencją krajobrazową (patrzIlustracja1 ;→ prezentacja). Podkreślił, że w poszczególnych przypadkach nie jest jasne, jakie uprawnienia mają te gremia, jak działają i kto jest ich członkiem. Krótki opis tych gremiów jest dostępny w języku niemieckim na stronie internetowej brandenburskiego ministerstwa MLEUV.

Gremien der deutsch-polnischen Zusammenarbeit
Komisje ds. współpracy niemiecko-polskiej

Ilustracja1 : Wybór istniejących gremiów ds. współpracy polsko-niemieckiej.

W swoim wystąpieniu **Michał Durka** przedstawił polsko-niemieckie i międzynarodowe organy działające w zakresie wód granicznych (→ prezentacja). Organy te opierają się na umowach międzypaństwowych. Najważniejsze komisje to Niemiecko-Polska Komisja Wód Granicznych, Stała Komisja Graniczna oraz Międzynarodowa Komisja Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOO).

Polsko-niemiecka komisja ds. wód granicznych działa na podstawie umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o współpracy w zakresie gospodarki wodnej na wodach granicznych oraz innych umów i porozumień, m.in. dotyczących żeglugi śródlądowej, lodołamaczy lub oznakowania dróg wodnych.

W ramach polsko-niemieckiej komisji ds. wód granicznych działają cztery grupy robocze: GR W1 „Hydrologia i hydrogeologia”, GR W2 „Ochrona wód”, GR W4 „Utrzymanie” oraz GR W5 „Planowanie”. Realizacja polsko-niemieckiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na pograniczu Polsko-Niemieckim jest przedmiotem prac grupy roboczej W4. Temat bilansu wodnego i poboru wody z wód granicznych, w tym m.in. kwestie związane z zaopatrzeniem w wodę pitną wyspy Uznam lub przesyłem wody z Nysy Łużyckiej do jezior powstałych po kopalniach odkrywkowych, jest przedmiotem prac grupy roboczej W5. Członkami Komisji ds. Wód Granicznych są właściwe ministerstwa krajowe, podległe im instytucje odpowiedzialne za ochronę środowiska i gospodarkę wodną oraz przedstawiciele ministerstw krajowych odpowiedzialnych za gospodarkę wodną w

Niemczech. Do grup roboczych delegowani są również przedstawiciele podległych instytucji (RZGW, urzędy krajowe).

W trakcie dyskusji stało się jasne, że sprawy regionalne powinny być zgłaszane przez odpowiednich przedstawicieli w grupach roboczych. Dlatego zaleca się, aby w przypadku szczególnych spraw zwracać się najpierw do nich, aby wyjaśnić, w jakim zakresie sprawy te mogą być rozpatrywane w gremiach. Alternatywnie, poprzez kontakty z odpowiednimi organami w Polsce lub Niemczech można doprowadzić do dwustronnych uzgodnień z ekspertami na szczeblu administracyjnym.

Podsumowanie i wnioski

Jakie potrzeby w zakresie uzgodnień dotyczących planowania lub rozwoju mającego znaczenie dla przestrzeni i wpływającego na transgraniczny bilans wodny krajobrazu udało się zidentyfikować?

Konkretnie zidentyfikowano potrzeby w zakresie uzgodnień dotyczących planowanych działań mających na celu wdrożenie polsko-niemieckiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na pograniczu Polsko-Niemieckim oraz poprawę retencji krajobrazowej na obszarze Puszczy Wkrzańskiej.

W przypadku planowanych **działań mających na celu wdrożenie polsko-niemieckiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych na pograniczu Polsko-Niemieckim** potrzeba uzgodnienia dotyczy w szczególności administracji odpowiedzialnych za utrzymanie Odry jako drogi wodnej po stronie niemieckiej i polskiej (RZGW i WSA) oraz Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego i Parku Narodowego Dolina Dolnej Odry – ze względu na potencjalny wpływ zmian poziomu wody w wyniku tych działań. Po stronie niemieckiej Park Narodowy Doliny Dolnej Odry i WSA wspólnie planują już działania mające na celu poprawę stanu środowiska naturalnego. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie (RZGW) jest gotowy do rozmów mających na celu jak najpełniejsze uwzględnienie kwestii ochrony przyrody podczas planowania drugiego etapu budowy.

W zakresie **poprawy retencji krajobrazowej w Puszczy Wkrzańskiej** istnieje potrzeba wymiany informacji i uzgodnień dotyczących podstawowych danych hydrologicznych, aktualnego użytkowania gruntów, nowych celów rozwojowych i wynikających z nich planów przedsięwzięć hydrologicznych.

Obecnie trwają uzgodnienia z gminami i właściwymi organami dotyczące podmiotów realizujących projekty po stronie polskiej i niemieckiej. Jak dotąd nie doszło do bezpośrednich uzgodnień między głównymi podmiotami po stronie polskiej i niemieckiej, ale jest to pożądane i zalecane.

W przyszłości dalsze kwestie, takie jak ponowne wykorzystanie wody lub związane z osiedlaniem się przedsiębiorstw o wysokim zużyciu wody, mogą wymagać transgranicznej koordynacji. Na obecnym etapie nie stwierdzono jednak konkretnej potrzeby koordynacji w tym zakresie. Jedną z przyczyn może być ograniczona liczba uczestników.

W jaki sposób istniejące gremia współpracy transgranicznej mogą zająć się tymi potrzebami w zakresie koordynacji?

Kwestie dotyczące utrzymania, jakości, gromadzenia danych hydrologicznych lub zarządzania zasobami wodnymi wód granicznych mogą być zgłaszane przez członków **Polsko-Niemieckiej Komisji Wód Granicznych**.

W szczególności sprawy dotyczące całej zlewni Odry powinny być zgłaszane odpowiednim członkom **Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem (MKOO)**.

Sprawy dotyczące ochrony przyrody w dolinie Dolnej Odry można zgłaszać członkom **polsko-niemieckiej rady programowej „Transgraniczny Związek Obszarów Chronionych Doliny Dolnej Odry**".

Zaleca się wcześniejszy kontakt z właściwymi organami w województwie zachodnio-pomorskim / kraju związkowym Brandenburgia w celu wyjaśnienia, czy i w jakiej formie konkretna sprawa może być rozpatrzona przez polsko-niemieckie gremia.

Jaka jest rola planowania regionalnego?

Planowanie regionalne pełni rolę moderującą / koordynującą. W szczególności planowanie przestrzenne dysponuje obszerną informacją na temat planów mających znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego, które mogą mieć transgraniczny wpływ na bilans wodny krajobrazu. We współpracy z właściwymi organami branżowymi zagospodarowanie przestrzenne może określić potrzeby w zakresie koordynacji i w razie potrzeby zainicjować procesy koordynacyjne.

Na podstawie omówionych przykładów jasno widać, że uzgodnienie (w razie potrzeby w ramach planowania przestrzennego) użytkowania gruntów wydaje się szczególnie sensowne w przypadku transgranicznych zlewni (np. Puszczy Wkrzańskiej). Jeśli wody graniczne wyznaczają granice (częściowych) zlewni, priorytetowa potrzeba uzgodnień leży po stronie właściwych organów lub jest realizowana przez obecnie działające transgraniczne organy uzgadniające.

Jakie wnioski wynikają ze Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizji 2050?

Przedstawione treści Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizji 2050 – w znacznie wyraźniejszy sposób odnoszą się do różnych kwestii związanych ze stabilizacją bilansu wodnego krajobrazu, w tym do odpowiedzialnego zarządzania zasobami wodnymi i działań na rzecz małej retencji (por. prezentację pana dyrektora Leszka Jastrzębskiego).

Na podstawie przedstawionych treści i istniejących niejasności dotyczących interpretacji terminów specjalistycznych przetłumaczonych w dokumencie nie można jeszcze ostatecznie ocenić, w jakim stopniu stanowi to wystarczającą podstawę dla organów odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i organów specjalistycznych do podjęcia tematu poprawy retencji wodnej krajobrazu.

Trwała stabilizacja i poprawa bilansu wodnego krajobrazu zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich wymaga holistycznego i międzysektorowego, a w razie potrzeby transgranicznego podejścia.

Jakie kluczowe wnioski można wyciągnąć w odniesieniu do potrzeb i możliwości współpracy transgranicznej?

Ze względu na opisane transgraniczne interakcje istnieje potrzeba:

- obserwowania zmian o znaczeniu przestrzennym, które mogą mieć transgraniczny wpływ na retencję krajobrazową, a także trendy rozwojowe w bilansie wodnym krajobrazu, zwłaszcza w kontekście postępujących zmian klimatycznych,
- zapewnienia i ułatwienia dostępu do informacji na ten temat, aby móc ocenić i zająć się skutkami transgranicznymi oraz wynikającą z nich potrzebą koordynacji.

W tym celu konieczne jest:

- zapewnienie podstawowej wiedzy na temat kompetencji i sposobu działania właściwych organów administracyjnych po obu stronach Odry,
- stworzenie sieci kontaktów na poziomie roboczym, składającej się z osób posiadających doświadczenie w zakresie współpracy transgranicznej oraz
- wzmocnienie współpracy między właściwymi organami specjalistycznymi i organami odpowiedzialnymi za planowanie przestrzenne zarówno na poziomie krajowym, jak i transgranicznym,
- w razie potrzeby zainicjowanie i przeprowadzenie transgranicznych procesów uzgadniania również poza istniejącymi organami dwustronnymi na odpowiednim szczeblu.

Załączniki

Program

Moderacja: Sven Friedrich, INFRASTRUKTUR & UMWELT Profesor Böhm und Partner

Czas	Porządek obrad
12:30 – 13:00	**Powitanie i cele procesu dialogowego MORO oraz warsztatów** **Sven Friedrich**, INFRASTRUKTUR & UMWELT Professor Böhm und Partner **Theresa Schiller**, Regionalna Wspólnota Planistyczna Uckermark-Barnim
13:00	**Przedstawienie uczestników**
13:15	**Wspólna Koncepcja Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań – Wizja 2050 i woda** **Leszek Jastrzębski**, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego
13:30	**Planowane projekty znacząco wpływające transgranicznie na bilans wodny krajobrazu w dolnym biegu Odry** **Sven Friedrich**
13:45 – 15:15	**Identyfikacja transgranicznych potrzeb koordynacyjnych w obszarze działania gospodarki wodnej krajobrazu w oparciu o plany przestrzenne o znaczeniu regionalnym** *Faza warsztatowa I z impulsami ze strony:* **Michała Durki**, dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie oraz **Astrid Ewe**, Urząd Żeglugi Śródlądowej i Dróg Wodnych Odra-Hawela, w sprawie wdrożenia niemiecko-polskiej umowy o wspólnej poprawie sytuacji na drogach wodnych w niemiecko-polskim obszarze przygranicznym **Dr Jana Chmieleski**, Park Narodowy Doliny Dolnej Odry w sprawie współpracy z Urzędem Żeglugi Śródlądowej i Dróg Wodnych Odra-Hawela w zakresie projektowania działań przyjaznych dla przyrody **Artura Furdyny,** Towarzystwo Przyjaciół Rzek Iny i Gowienicy oraz **Nancy Wolf,** Rewilding Oder Delta, na temat poprawy gospodarki wodnej krajobrazu na wrzosowiskach Puszczy Wkrzańskiej
15:15 – 15:45	*Przerwa kawowa*
15:45	**Istniejące i pożądane transgraniczne organy koordynacyjne i fora dialogowe: identyfikacja i dyskusja** *Faza warsztatowa II z impulsami ze strony:* **Michała Durki**, dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie, na temat pracy Polsko-Niemieckiej Komisji ds. Wód Granicznych
16:45	**Podsumowanie i perspektywa** **Sven Friedrich** i **Theresa Schiller**

Uczestnicy

Instytucja	Imię, nazwisko i funkcja
Strona polska	
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie (RZGW)	Michał Durka, dyrektor Emilia Kaszycka, kierownik działu planowania gospodarki wodnej Justyna Relisko-Rybak
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu	Bogusława Jesionek, przewodnicząca grupy roboczej W4 niemiecko-polskiej komisji ds. wód granicznych
Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie (RDLP)	Michał Klisowski, koordynator projektu
Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szcecinie (RBGP)	Leszek Jastrzębski, dyrektor Michał Urbański, planista regionalny Ewelina Kuriata, regionalny planista Piotr Łaniewski, planista regionalny Julita Miłosz-Augustowska, planistka regionalna
Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOS), Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Szczecinie	Anna Bakierowska, kierownik wydziału monitoringu środowiska
Towarzystwo Przyjaciół Rzek Iny i Gowienicy (TPRIiG)	Artur Furdyna, przewodniczący
Pro Lingua Grzegorz Załoga	Katarzyna Maciejak, tłumaczka Grzegorz Załoga, tłumacz
Strona niemiecka	
Rewilding Oder Delta e.V.	Nancy Wolf, referentka ds. ekosystemów słodkowodnych
Regionalna Wspólnota Planistyczna Uckermark-Barnim	Theresa Schiller, kierownik projektu MORO Regine Weigelt-Kirchner, planistka regionalna Markus Kather, planista regionalny
Park Narodowy Doliny Dolnej Odry	Dr Jana Chmieleski, zastępca kierownika
Urząd ds. Dróg Wodnych i Żeglugi (WSA) Odra-Hawela	Astrid Ewe, kierownik projektu Benjamin Vogt
Urząd w Gartz (Odra)	Henrik Fischer, dyrektor urzędu
Wspólny Departament Planowania Krajowego dla Berlina i Brandenburgii	Dr Thomas Zimmermann, referent
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO Profesor Böhm i partnerzy	Sven Friedrich, kierownik zespołu ds. rozwoju regionalnego i przestrzennego Christian Gering